

Oponentský posudek disertační práce

Tomáš Kleisner

Medals of the Emperor Francis Stephen of Lorraine

Praha 2012

Předložená práce sice má svému defendentovi přinést doktorský gradus v oboru dějin umění, avšak jak tematicky tak i metodicky přesahuje do oblastí obecných dějin i pomocných věd historických. Budiž úvodem řečeno, že podepsaný posuzovatel tento fakt nepovažuje za zápor, nýbrž za klad. Klasický, od renesance kultivovaný, leč pozitivistickou vědou zavržený žánr *Historia in nummis* našel v kolegovi Kleisnerovi svého erudovaného a citlivého pokračovatele. Práce sama si uchovává strohou formu vědeckého katalogu se všemi pozitivy i dílčími negativy. Po stručném leč instruktivním uvedení do problematiky následuje hlavní část disertace, již tvoří osmašedesát katalogových hesel k jednotlivým medailím. Integrální součástí katalogu je i výklad o Františku I. Štěpánovi jako zájemci o numismatiku a sběrateli mincí a medailí. Zde navazoval zakladatel habsbursko-lotrinského rodu důstojně na své habsburské předchůdce; vášnivým numismatikem byl například jeho tchán Karel VI.

Disertace prezentuje a zhodnocuje příslušný segment numismatické sbírky Národního muzea v Praze, což se ale dozvídáme poprvé na s. 19; domnívám se, že vhodnější by bylo vložit tuto informaci již do podtitulu. Můj dojem z úvodu práce je poněkud rozpačitý. Vedle řady cenných a věcných údajů obsahuje i některé pasáže, které neshledávám u disertační, tj. primárně vědecké práce, např. její překvapivé adresování „*to modern readers, who after two and a half centuries no longer live in the world of classical education*“ (s. 19), bych očekával spíše u populárněvědné publikace.

Zásadním kladem posuzované práce je kompetentní zpřístupnění daného sbírkového fondu. Tomáš Kleisner interpretuje jednotlivé medaile v logickém chronologickém sledu na pozadí historických událostí a se zřetelem ke specifickým funkcím, jež tyto ražby hrály v rovině strategií dobové propagandy a symbolické politické komunikace. Přihlíží přitom k dobře voleným analogiím a komparacím, zejména z oblasti antické „imperiální“ numismatiky. Uznání si zaslouží i exkursy do dobově oblíbené „války medailí“, v jejímž rámci si navzájem zneprátelené strany (zde habsburská monarchie a Prusko) nechávaly razit medaile ikonograficky blízkého, leč ideově protichůdného obsahu. Na řadě konkrétních případů se autor s vysokou mírou empatie zabývá poměrně složitou otázkou panovnických identit ve vzájemném vztahu Františka I. Štěpána a Marie Terezie.

Tento pro dnešního čtenáře již těžko pochopitelný problém vyplýval z faktu, že císař vládl římskoněmecké říši, zatímco jeho manželka byla svrchovanou panovnicí v dědičných habsburských zemích, ovšem v rovině politické reprezentace současně museli vystupovat jako vzorný manželský pár, kde zůstával manžel hierarchicky nadřazen své choti. Konsekvence z toho plynoucí si Tomáš Kleisner místy doslova vychutnává.

Také formální zpracování je na vysoké úrovni. U úvodního textu autor jistě nemusel zcela rezignovat na standardní poznámkový aparát. Naopak využití zkrácených odkazových citací v záhlaví katalogových hesel shledávám v souladu s předmětem a charakterem práce. Hodnotím i kvalitu anglického textu, byť užívání výrazů *Czech* a *Bohemian* bych občas cítil v trochu jiné podobě. Zcela jsem nepochopil autorovu praxi a pohnutky při převodech místních a vlastních jmen. Tomáš Kleisner poměrně důsledně překládá mj. německá křestní jména jednotlivých medailérů (Andrew Vestner, Anthony Wideman aj.), ovšem někde ponechává vedle sebe dvě jazykové varianty u téhož jména (Josef Anthony Toda, s. 50). Česká, byť nepůvodní křestní jména však ponechává i tam, kde by podle mého mínění byla v anglickém textu vhodnější varianta německá („*collection of Emanuel Valdštejn*“). Totéž se týká lokalit. Zejména názvy slezských bojišť jsou v anglosaské literatuře již od 18. století vžity v německých tvarech, k nimž občas recentní literatura politicky korektně připojuje současné polské ekvivalenty. Událost popsanou jako „*the conquest of Svidnice fortress*“ (s. 114) by si ale dokázal obtížně lokalizovat i anglickojazyčný specialista. Ke katalogovým textům samotným mám jen minimum kritických poznámek. V popiskách ke komparačním ilustracím mohl být autor méně lakonický; tak např. u rytiny reprodukované na s. 105 by se slušelo uvést, že císařský maršál (nikoliv generál) Daun zde s vojenskými poctami pohřbívá pruského maršála (nikoliv generála) Keitha, padlého v bitvě u Hochkirchu. (Mimochodem, název lokality Hochkirch ponechal autor v německé podobě a rezignoval na jeho českovlastenecký ekvivalent Vysoká Cerekev :-)

Přes uvedené kritické postřehy vyjadřuji disertační práci Tomáše Kleisnera rád a upřímně absolutorium. Považuji ji za přesvědčivý doklad autorovy odborné kompetence, za zralý a vědecky přínosný badatelský výkon a **doporučuji ji k obhajobě**. Slušelo by se text doporučit též k následnému publikování, avšak v této věci mě autor již předstihl.

Praha, červenec 2012

Prof. PhDr. Vít Vlášek, Ph.D.